

**ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ЛУБЕНСЬКИЙ ФІНАНСОВО - ЕКОНОМІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ПОЛТАВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»**

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ
«ЦІНОУТВОРЕННЯ»
(назва дисципліни)**

**ЗА ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЮ ПРОГРАМОЮ
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ»**

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 07 Управління та адміністрування

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 076 Підприємництво та торгівля

ОСВІТНЬО – ПРОФЕСІЙНИЙ СТУПІНЬ фаховий молодший бакалавр

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Юлія ПШЕНИЧНА, викладач економічно-комерційних дисциплін, кваліфікаційна категорія «спеціаліст вищої категорії»

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

на засіданні циклової комісії
економічно-комерційних дисциплін
Відокремленого структурного підрозділу
«Лубенський фінансово - економічний
фаховий коледж Полтавського державного
аграрного університету»

Протокол № 1 від «01» 09 2025 р.

Голова циклової комісії _____ (Вікторія ПОНОМАРЕНКО)

(підпис)

І. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма навчальної дисципліни «Ціноутворення» є нормативним документом, що визначає зміст навчальної дисципліни, компетентності та результати навчання, які вона формує.

Навчальна програма навчальної дисципліни «Ціноутворення» спрямована на надання здобувачам освіти теоретичних і практичних навичок з питань формування цін та розробки цінової політики на основі принципів та методів ринкового ціноутворення.

Навчальну програму з навчальної дисципліни «Ціноутворення» укладено на основі ОПП «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», розробленої на основі Стандарту фахової передвищої освіти зі спеціальності 076 Підприємництво та торгівля освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр».

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Галузь знань	07 Управління та адміністрування
Спеціальності	076 Підприємництво та торгівля
Освітньо-професійний ступінь	фаховий молодший бакалавр
Обов'язкова/вибіркова	Обов'язковий компонент (ОК), що формує спеціальні компетентності
Кількість тем	12
Загальна кількість годин	120
Види навчальної діяльності та види навчальних занять, обсяг годин:	
Лекції	36
Практичні заняття	24
Самостійна робота	60
Форма підсумкового контролю	екзамен

II. МЕТА, ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Ціноутворення», компетентності та заплановані результати навчання

Мета навчальної дисципліни: вивчення комплексу економічних, політичних, соціальних та психологічних факторів, економічного потенціалу підприємства для здійснення ефективної цінової політики; навчити студентів використовувати наукові засоби та методи визначення цін на продукцію та послуги з урахуванням кон'юнктури, вимог чинних законодавчих та нормативних актів.

Завдання навчальної дисципліни: вивчення механізму формування цін в умовах ринкової економіки, державного регулювання цін, методологічних питань формування цінової політики підприємства, сучасних методів ціноутворення.

Предметом навчальної дисципліни «Ціноутворення» є: вивчення форм та методів раціональної організації та планування підприємницької діяльності в ринкових умовах.

Передумовою вивчення навчальної дисципліни «Ціноутворення» є: досягнення здобувачами освіти обов'язкових результатів навчання та компетентностей, ґрунтовна підготовка з дисциплін: «Основи маркетингу», «Економіка підприємства», «Фінанси, гроші та кредит».

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі освіти **повинні:**

знати:

- сутність і завдання ціноутворення;
- елементний склад ціни і види цін;
- сутність і порядок розрахунку ціни виробництва, оптової ціни підприємства, роздрібною ціни;
- методологію ціноутворення;
- методи ціноутворення;
- цінову політику підприємств і вибір цінової стратегії;
- суть державної політики ціноутворення;
- особливості формування цін в сучасних умовах;
- особливості формування цін біржової торгівлі;
- сутність світових цін, прийнятий порядок їх розрахунку на різні групи товарів;
- основні принципи і правила формування зовнішньоторгових цін;

вміти:

- визначати цінову політику підприємства, короткострокові, середньострокові та довгострокові цілі для розробки цінової стратегії;
- вибирати цінові стратегії;

- розробляти гнучку тактику ціноутворення з урахуванням різнопланових факторів;
- розраховувати ціни відповідно до їх елементного складу, цільову ціну під час зміни умов виробництва та реалізації, ціни міжнародних контрактів;
- складати калькуляцію роздрібної ціни;
- встановлювати пріоритети в процесі розробки цінової стратегії;
- розраховувати ціни, виходячи з витрат, попиту, конкуренції.

Міждисциплінарні зв'язки: навчальна дисципліна «Ціноутворення» пов'язана із дисциплінами: «Основи маркетингу», «Економіка підприємства», «Фінанси, гроші та кредит».

Знання, здобуті при вивченні Ціноутворення застосовуються у процесі засвоєння здобувачами освіти Комерційної діяльності, а також при атестації здобувачів фахової передвищої освіти.

Програмою навчальної дисципліни «Ціноутворення» передбачено проведення лекцій, практичних занять із тем курсу, а також складання семестрового екзамену.

Перелік і сутність сформованих компетентностей і результатів навчання:

Назва компетентностей/ результатів навчання	Сутність сформованих компетентностей/результатів навчання
Інтегральна компетентність	Здатність вирішувати типові спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі підприємницької, торговельної та біржової діяльності або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів системи наук, які формують концепції організації і функціонування підприємницьких, торговельних, біржових структур та може характеризуватися певною невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль інших осіб у визначених ситуаціях.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. ЗК 7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

	ЗК 8. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.
Спеціальні компетентності (СК)	<p>СК 3. Здатність застосовувати інноваційні підходи у діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.</p> <p>СК 4. Здатність визначати характеристики товарів і послуг у підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності.</p> <p>СК 5. Здатність здійснювати діяльність із дотриманням вимог нормативно-правових документів у сфері підприємницької, торговельної та біржової діяльності.</p> <p>СК 6. Здатність виконувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.</p>
Результати навчання (РН)	<p>РН 02. Застосовувати знання, розуміння закономірностей та сучасних досягнень у підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності із професійною метою.</p> <p>РН 03. Володіти державною та іноземною мовами у професійній діяльності.</p> <p>РН 07. Застосовувати всебічні спеціалізовані емпіричні й теоретичні знання у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності для подальшого використання у практичній діяльності.</p> <p>РН 11. Знати основи нормативно-правового забезпечення діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур і застосовувати їх на практиці.</p> <p>РН 12. Виконувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.</p> <p>РН 16. Використовувати логістичні системи у підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності.</p> <p>РН 17. Визначати основні показники діяльності підприємницьких, торговельних і біржових структур для забезпечення їх ефективності.</p>

III. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

3.1. ОРІЄНТОВНА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№	Назва теми	Обсяг годин				
		лекції	практичні заняття	семінарські заняття	самостійне опрацюв.	УСЬОГО
1.	Вступ. Теоретичні засади ціноутворення в сучасній економіці	2	–	–	4	6
2.	Сутність, види і функції цін у ринковій економіці	4	2	–	4	10
3.	Цінова політика держави	2	2		6	10
4.	Державне регулювання процесів ціноутворення в Україні	4	2	–	8	14
5.	Цінова політика підприємства	4	4	–	4	12
6.	Основні ціноутворювальні чинники	4	4	–	6	14
7.	Структура ціни і формування її елементів	4	2		4	10
8.	Методи ринкового ціноутворення	4	4	–	6	14
9.	Ціни біржової торгівлі	2	2		4	8
10.	Ціни зовнішнього ринку	2	2	–	4	8
11.	Особливості дослідження ринкової кон'юнктури у ціноутворенні	2	-	–	6	8
12.	Особливості ціноутворення в сільському господарстві	2	-		4	6
Усього годин з дисципліни		36	24	-	60	120

3.2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. ВСТУП. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЦІНОУТВОРЕННЯ В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Ціноутворення як наука. Предмет, мета та завдання курсу “Ціноутворення”. Нормативно-правове забезпечення дисципліни. Історія розвитку ціноутворення. Видатні вчені в галузі ціноутворення. Реформа системи цін на підставі переходу від планово-директивної економіки до ринкової. Ціна – історична і загадкова категорія суспільства. Ціна – багатofакторна категорія суспільства. Суміжні економічні дисципліни, що вивчають ціноутворення.

2. СУТНІСТЬ, ВИДИ І ФУНКЦІЇ ЦІНИ У РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Ціна як інструмент ринкового механізму і державної економічної політики. Сутність ціни, її функції та принципи ціноутворення в ринковій економіці. Система цін і ознаки, покладені в її основу. Сутність поняття “система цін”. Система цін окремої підприємницької структури. Обставини, які обумовлюють взаємозв'язок і взаємозалежність цін у межах системи. Зв'язок системи цін з економічним середовищем, в якому вона функціонує. Порівняльні ознаки систем цін в умовах адміністративно-командної та ринкової економіки.

Основні види цін. Завдання, які вирішуються за допомогою цін. Вимоги, яким має відповідати система цін. Поділ системи цін на ціни світового ринку та ціни внутрішнього ринку. Класифікація внутрішніх цін: за рівнем свободи або лібералізації (фіксовані, регульовані, вільні); залежно від сфери обігу або галузі виробництва продукції (оптові ціни на продукцію промисловості, закупівельні ціни на сільськогосподарську продукцію, кошторисна вартість будівництва, тарифи, роздрібні ціни); за стадіями товаропросування продукції (ціна підприємства, трансфертна ціна, ціна реалізації); залежно від територіального поширення (загальнодержавні, місцеві, зональні ціни); залежно від частки витрат на доставку продукції (франкування цін, види франко); за характером використання ціни (довідкові, ціни фактичних угод, стартові, сезонні, лімітні, заставні ціни). Зв'язок між цінами за принципом “сполучених посудин”.

Функції цін: обліково-аналітична (яка охоплює п'ять ключових функцій: вимірювальну, облікову, порівняльну, аналітичну та прогнозну); розподільча; стимулююча; регульовальна (балансуюча); функція ціни як засобу раціонального розміщення виробництва. Їхня сутність та взаємозв'язок.

Практичне заняття

Розрахунок видів ціни за одиницю продукції з урахуванням ознак, що впливають на її величину.

3. ЦІНОВА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ

Суть державної політики ціноутворення. Роль органів державної влади, місцевого самоврядування, щодо здійснення регулювання цін в народному господарстві, сфері послуг і контроль за їх дотриманням.

Закон України “Про ціни і ціноутворення”, як основа визначення принципів встановлення цін і тарифів. Роль нормативно-законодавчих документів для державного регулювання цін в Україні.

Необхідність державного регулювання цін в умовах ринку. Головні функції держави у галузі ціноутворення: формування політики цін, аналіз і прогноз цін, регламентація загальних правил ціноутворення, контроль за цінами. Система державних органів ціноутворення та їх функції. Основні методи державного регулювання цін. Прямі і непрямі методи та умови їх застосування. Державне регулювання цін як засіб досягнення певних цілей економічної політики: відвернення впливу деструктивних цін на економіку у неперехідний період; отримання інфляції; забезпечення соціального захисту населення; захист внутрішнього ринку; стабілізація доходів виробників сільськогосподарської продукції та ін. Завдання державного контролю за цінами. Декларування цін. Заміна вільних цін на державне регулювання. Контроль держави за формуванням витрат у складі ціни. Методи антимонопольного цінового контролю. Регулювання цін у зарубіжних країнах.

4. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ЦІНОУТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ

Основні методи державного регулювання цін в Україні. Пряме державне регулювання цін. Методи державного регулювання цін. Суть методів державного регулювання цін. Фіксація цін як метод встановлення граничного рівня цін. Оцінка основних способів фіксації цін.

Метод встановлення граничного рівня цін. Суть методу регулювання системи вільного ціноутворення.

Застосування граничних коефіцієнтів зміни ціни. Граничні рівні торговельних надбавок. Заморожування (блокування цін). Укладання договорів про ціни між державою і підприємствами. Непрямі методи державного регулювання цін. Застосування граничних нормативів рентабельності. Зміна рівнів і диференціація ставок товарних податків. Пільгове оподаткування та кредитування. Диференціація ставок ввізного мита. Захист внутрішнього ринку. Регулювання цін і тарифів підприємств-монополістів. Законодавча база регулювання процесів ціноутворення в Україні. Закон України “Про ціни і ціноутворення” та основні напрямки регулювання цін, які ним забезпечуються.

Нормативні документи Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України та Державної фіскальної служби України.

Визначення державою порядку нарахування собівартості, уточнення складу витрат, які відносяться до собівартості, визначення витрат, що відшкодовуються з прибутку як основа прямого (адміністративного) втручання держави у процес формування рівня цін. Застосування пільгового оподаткування, пільгового кредитування, надання субсидій і дотацій як основа непрямого методу ціноутворення.

Практичне заняття

Укладання договорів про ціни між державою і підприємствами.

5. ЦІНОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА

Сутність та значення цінової політики для підприємства. Цілі підприємства та цінової політики: максимізації темпів росту, максимізації прибутку, максимізації обсягів продажу. Активне ціноутворення. Пасивне ціноутворення.

Формування політики цін підприємства. Етапи розробки цінової стратегії. Види стратегій. Цінова політика й цінові стратегії підприємства. Цінова політика, як діяльність підприємства спрямована на досягнення головної мети. Стадії життєвого циклу товару у ціновій політиці. Суть і ефективність стратегії “знімання вершків”. Суть стратегії низьких цін та її типові види. Стратегія нейтрального ціноутворення, та її методи. Стратегія диференційованих цін її суть і значення у ціноутворенні. Суть стратегії пільгових цін. Стратегія цінового лідера її суть і значення у ціноутворенні.

Співвідношення “ціна–якість”. Стратегія преміального ціноутворення.

Відпускна ціна за місцем виготовлення товару. Єдина ціна. Зональні ціни. Ціни базисного пункту. Оплата транспортних витрат (чи їх частини) за рахунок підприємства виробника. Оперативна цінова політика через систему знижок. Джерела різних типів знижок у структурі ціни. Оптові знижки (кумулятивні, некумулятивні). Методика розрахунку оптових знижок. Знижки сконто. Сезонні знижки. Знижки під час комплексної купівлі товару. Знижки для “вірних” та престижних покупців. Цінова дискримінація. Передумови цінової дискримінації. Види цінової дискримінації. Тактика ціноутворення. Пристосування цін до кон’юнктурних коливань. Альтернативи цінової політики: обґрунтування та наслідки. Конкурентні цінові пристосування. Цінові війни. Реакція конкурентів на ініційовану підприємством зміну цін. Реакція підприємства на зміну цін у конкурентів. Використання інформаційних потоків для реалізації конкурентної цінової стратегії. Цінові фактори вибору конкурентної стратегії.

Практичне заняття

Розрахунок собівартості продукції. Проведення розрахунку оптової та оптово-відпускної ціни підприємства.

6. ОСНОВНІ ЦІНОУТВОРЮВАЛЬНІ ЧИННИКИ

Вплив попиту і пропозиції на формування ринкових цін. Суть і значення попиту і пропозиції в ринковій економіці при механізмі формування цін. Закон попиту. Закон пропозиції. Суть ціни ринкового клірингу. Суть цінової еластичності. Еластичний і нееластичний попит. Розрахунок коефіцієнта еластичності. Оцінка впливу чинників на цінову еластичність попиту. Вплив чинників на цінову еластичність попиту: товари-замінники, питома вага товару в доході споживача, соціальне значення товару, чинник часу. Оцінка впливу чинників на цінову еластичність пропозиції. Вплив чинників на цінову еластичність пропозиції: вартість виробничих ресурсів, рівень технології виробництва, ціни на товари конкурентів, податки, субсидії і чинник часу.

Зовнішні і внутрішні умови та фактори ціноутворення. Зміна умов ціноутворення. Корисність товару як фактор формування ціни. Фактори, що визначають чутливість покупців до рівня цін. Чутливість покупців до рівня цін і значущість її вивчення. Ефект уявлень про наявність альтернативних товарів. Унікальність товару. Концепція попиту і практика бізнесу. Врахування ринкових умов при ціноутворенні. Конкуренція і ринкова кон'юнктура. Фактори збуту і рівня прибутку. Ціна, ринковий попит і еластичність цін. Взаємодія попиту і пропозиції з ціною. Цінова еластичність. Причини підвищення цін на еластичному ринку. Нееластичний попит й ефект зміни цін. Вплив зміни цін на прибуток. Дія завищених цін на продаж і прибуток. Дія занижених цін на продаж. Відновлення рівня прибутку за товарами із заниженими цінами. Деякі причини заниження цін. Облік витрат під час формування цін. Використання інформації про витрати.

Практичне заняття

Формування ціни ринкової рівноваги. Побудова графіків попиту та пропозиції, проведення розрахунку коефіцієнтів еластичності.

7. СТРУКТУРА ЦІНИ І ФОРМУВАННЯ ЇЇ ЕЛЕМЕНТІВ

Склад і структура ціни. Суть елементного складу ціни. Рівень і структура ціни. Характеристика окремих елементів ціни. Структура витрат і їх облік. Витрати виробництва, маркетингу, обігу та їх значення у ціноутворенні. Класифікація і склад витрат, що відносяться на собівартість продукції. Собівартість і прибуток як обов'язкові елементи ціни. Наявність у ціні товарних податків, їх значення у формуванні ціни. Значення націнки посередницько-збутових і торговельних організацій для формування ціни. Структура ціни як важлива характеристика ціни.

Витрати та їх роль у формуванні ціни. Значення витрат як головного елемента ціни. Роль собівартості у формуванні вільних і регульованих цін.

Групування витрат за різними ознаками, що входять до собівартості продукції. Визначення прибутку в ціні. Значення прибутку у формуванні ціни.

Розрахунок прибутку, який зараховується в ціну конкретного виробу. Розрахункові і граничні нормативи рентабельності, які застосовуються як інструмент визначення прибутку.

Формування в ціні товарних податків. Суть акцизного збору як податку, який включається в ціни високорентабельних товарів. Встановлення акцизного збору в цінах окремих товарів. Визначення розміру акцизного збору, що включається в ціну. Різниця між цінами, що містять і не містять у собі акцизний збір.

Податок на додану вартість як форма непрямого податку, що входить до складу ціни. Розрахунок податку на додану вартість, що визначається в ціні товару за діючою ставкою до оподаткованого обороту.

Посередницькі надбавки (знижки) в ціні. Оцінка стадій надходження товару від виробника до кінцевого споживача. Участь посередників у процесі встановлення цін на продукцію. Надбавки як самостійні елементи ціни, їх суть і значення. Розрахунок ціни з надбавками: посередників і торгівлі. Суть і значення застосування знижок під час формування ціни.

Практичне заняття

Склад ціни та формування її елементів. Визначення структури оптової і роздрібною цін. Розрахунок ціни продукції, що виробляється і реалізується на території України.

8. МЕТОДИ РИНКОВОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ

Суть методів ціноутворення. Чинники, що обумовлюють рівень цін. Використання методів ціноутворення. Ціннісний та витратний підходи до ціноутворення. Співвідношення цінності товару та його ціни. Витратні методи ціноутворення, що ґрунтуються на врахуванні витрат. Метод ціноутворення за часткою прибутку в ціні. Метод ціноутворення по доходу на капітал. Метод повних витрат. Метод граничних витрат. Розрахунок ціни на основі аналізу беззбитковості та забезпечення цільового прибутку. Визначення точки беззбитковості. Маржинальний прибуток і його максимізація. Значення маржинального прибутку. Розрахунок маржинального прибутку.

Ринкові методи визначення ціни. Врахування особливостей сприйняття ціни споживачами. Інші методи конкурентного ціноутворення.

Параметричні методи ціноутворення. Визначення “цін байдужості” (“байдужих цін”). Метод питомих показників. Баловий метод. Метод регресивного аналізу. Агрегатний метод. Чинники, що впливають на встановлення кінцевої ціни. Оцінка ризиків і можливостей. Прийняття рішення про рівень ціни. Методи з орієнтацією на конкуренцію. Суть методів: лідера і тендерного ціноутворення.

Практичні заняття

Розрахунок собівартості продукції та визначення ціни методом “витрати плюс прибуток”.

Розрахунок ціни продукції методом ціноутворення на основі безбитковості.

Розрахунок ціни продукції методом прямих витрат.

Розрахунок ціни продукції з використанням параметричних методів.

Розрахунок ціни продукції з урахуванням торговельних націнок та знижок.

9. ЦІНИ БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ

Поняття товарної біржі. Роль сучасної товарної біржі у процесі ціноутворення та її діяльність. Товарна біржа як система організації юридичних і фізичних осіб. Особливості біржової торгівлі та механізму біржового ціноутворення. Визначення правил біржового ціноутворення (досвід світових та українських бірж). Види біржових цін (котирувань). Методика фундаментального аналізу біржових цін та курсів. Методика проведення технічного аналізу біржових цін та курсів. Аналіз біржових цін (котирувань) на світових та українських біржах. Ціноутворення на ф'ючерсних ринках. Формування котировок на біржах України.

Суть біржової угоди та форвардних контрактів. Властивості котирувальної ціни і ціни за спотовим контрактом. Суть форвардних контрактів і ф'ючерсних угод.

Практичне заняття

Розрахунок ціни пропозиції та попиту, котирувальної ціни та ціни біржових угод.

10. ЦІНИ ЗОВНІШНЬОГО РИНКУ

Види зовнішньоторговельних цін. Ринок зовнішньої торгівлі як складна система різних ринків товарів та послуг. Суть і види цін зовнішнього ринку. Світова ціна як основа здійснення експортно-імпортних операцій. Значення світових цін. Класифікація та властивості світових цін залежно від типу ринку.

Встановлення цін на експортно-імпортну продукцію. Значення та властивості експортних та імпортних як цін, що обслуговують зовнішньоторговельний оборот. Основа визначення експортних цін. Особливості встановлення адвалерних, специфічних та комбінованих ставок до митної вартості товарів. Елементний склад ціни реалізації імпортової продукції.

Фактори адаптації та гармонізації міжнародних цін. Вирівнювання міжнародних цін. Цінові коридори. Ціноутворення в умовах “сірих” ринків. Демпінг як форма цінової політики. Антидемпінгове регулювання. Міжнародні ціни і зміна валютних курсів. Види зовнішньоторговельних цін. Ціна контракту. Тверда ціна. Ціна з наступною фіксацією. “Ковзна” ціна. Розрахунок цін на

експортовану та імпортовану продукцію. Поправки до цін на експортовану та імпортовану продукцію. Умови ІНКОТЕРМС 2010. Роль держави у регулюванні ЗЕД. Митні тарифи.

Практичне заняття

Встановлення цін у міжнародних контрактах. Розрахунок ціни під час здійснення імпортно-експортних операцій.

Визначення складових елементів у структурі імпортно-експортної ціни продукції.

11. ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКОВОЇ КОН'ЮНКТУРИ У ЦІНОУТВОРЕННІ

Ринкова кон'юнктура та особливості її впливу на ціну. Моніторинг ринкової кон'юнктури. Методи маркетингового дослідження ринкової кон'юнктури. Специфіка впливу на ціноутворення внутрішнього середовища підприємства. Особливості впливу на ціноутворення зовнішнього мікро- та макросередовища підприємства. Залежність формування цінової політики на підприємстві від світових товарних та фінансових ринків.

Кон'юнктура ринку споживчих товарів. Особливості формування попиту на нормальні і престижні товари, а також товари нижчої категорії. Залежність обсягів продаж і цін від оцінки покупцями бажаності благ. Кон'юнктура ринків споживчих послуг.

Кон'юнктура ринку продукції. Показники ринкової кон'юнктури. Вивчення показників загальногосподарської кон'юнктури і кон'юнктури товарного ринку. Групування показників для вивчення ринкової кон'юнктури.

12. ОСОБЛИВОСТІ ЦІНОУТВОРЕННЯ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Вдосконалення системи ціноутворення в аграрній сфері. Система цін в аграрній економіці. Еквівалентність обміну і ціновий паритет. Основні напрямки забезпечення паритету цін між промисловістю і сільським господарством. Економічно-правові та методичні принципи формування цін. Об'єктивна необхідність, економічна сутність регулювання цін. Форми і методи регулювання цін. Ціновий моніторинг. Механізм застосування еквівалентних цін.

Практичне заняття

Розрахунок заготівельної, відпускної і роздрібною ціни на сільсько-господарську та промислову продукцію, що використовується в країнах ЄС.

IV. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Рекомендована література та джерела

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI із змінами та доповненнями.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV із змінами та доповненнями.
3. Податковий кодекс України від 2.12.2010 р. № 2756-VI із змінами та доповненнями.
4. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI із змінами та доповненнями.
5. Про ціни і ціноутворення : Закон України від 21.06.2012 р. № 5007-VI із змінами та доповненнями.
6. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11.01.2001 р. № 2210-III із змінами та доповненнями
7. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23.02.2006 р. № 3480- IV із змінами та доповненнями.
8. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР із змінами та доповненнями
9. Про природні монополії : Закон України від 20.04. 2000 р. № 1682-III із змінами та доповненнями
10. Агеєв Є.А. Ціноутворення: теорія та практикум :навч. посіб. - Львів: Новий Світ 2000», 2025.
11. Заячківська О.В. Ціноутворення: конспект лекцій. Рівне: НУВГП, 2020.
12. Петрушка Т.О., Юхман Я.В. Ціноутворення : навч. посіб. - Львів: «Новий світ – 2000», 2025.
13. Ковальська Л.Л. Економіка підприємства: підручник. К.: Кондор, 2020.
14. Кушнірук В.С. Організація виробництва та планування діяльності підприємств: курс лекцій. Миколаїв: МНАУ, 2020.
15. Липчук В.В., Погребняк Л.В. Маркетингові дослідження : навч. посіб. - Львів : Видавництво «Магнолія 2006, 2025.

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

1. Верховна Рада України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
2. Державна фіскальна служба України URL : <https://www.sta.gov.ua/>
3. Державна служба статистики України URL : <https://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Податковий кодекс України URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
5. Міністерство фінансів України URL: <https://minfin.kmu.gov.ua/control/uk>
6. Українська фондова біржа URL: <https://ukrse.com.ua/>

**ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ЛУБЕНСЬКИЙ ФІНАНСОВО - ЕКОНОМІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ПОЛТАВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»**

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ
«ЦІНОУТВОРЕННЯ»
(назва дисципліни)**

**ЗА ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЮ ПРОГРАМОЮ
«Фінанси, банківська справа та страхування»**

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 07 Управління та адміністрування

**СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 072 Фінанси, банківська справа, страхування та
фондовий ринок**

ОСВІТНЬО – ПРОФЕСІЙНИЙ СТУПІНЬ фаховий молодший бакалавр

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Юлія ПШЕНИЧНА, викладач економічно-комерційних дисциплін, кваліфікаційна категорія «спеціаліст вищої категорії»

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

на засіданні циклової комісії
економічно-комерційних дисциплін
Відокремленого структурного підрозділу
«Лубенський фінансово - економічний
фаховий коледж Полтавського державного
аграрного університету»

Протокол № __ від «__» _____ 20__ р.

Голова циклової комісії _____ Вікторія ПОНОМАРЕНКО
(підпис)

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма навчальної дисципліни «Ціноутворення» є нормативним документом, що визначає зміст навчальної дисципліни, компетентності та результати навчання, які вона формує.

Навчальна програма навчальної дисципліни «Ціноутворення» спрямована на надання здобувачам освіти теоретичних і практичних навичок з питань формування цін та розробки цінової політики на основі принципів та методів ринкового ціноутворення.

Навчальну програму з навчальної дисципліни «Ціноутворення» укладено на основі ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування», розробленої на основі Стандарту фахової передвищої освіти зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок; освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр».

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Галузь знань	07 Управління та адміністрування
Спеціальності	072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
Освітньо-професійний ступінь	фаховий молодший бакалавр
Обов'язкова/вибіркова	Вибірковий компонент (ВК) за вибором здобувача освіти
Кількість тем	12
Загальна кількість годин	90
Види навчальної діяльності та види навчальних занять, обсяг годин:	
Лекції	32
Практичні заняття	28
Самостійна робота	30
Форма підсумкового контролю	залік

II. МЕТА, ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Ціноутворення», компетентності та заплановані результати навчання

Мета навчальної дисципліни: вивчення комплексу економічних, політичних, соціальних та психологічних факторів, економічного потенціалу підприємства для здійснення ефективної цінової політики; навчити студентів використовувати наукові засоби та методи визначення цін на продукцію та послуги з урахуванням кон'юнктури, вимог чинних законодавчих та нормативних актів.

Завдання навчальної дисципліни: вивчення механізму формування цін в умовах ринкової економіки, державного регулювання цін, методологічних питань формування цінової політики підприємства, сучасних методів ціноутворення.

Предметом навчальної дисципліни «Ціноутворення» є: вивчення форм та методів раціональної організації та планування підприємницької діяльності в ринкових умовах.

Передумовою вивчення навчальної дисципліни «Ціноутворення» є: досягнення здобувачами освіти обов'язкових результатів навчання та набуття загальних і спеціальних компетентностей.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі освіти **повинні:**

знати:

- сутність і завдання ціноутворення;
- елементний склад ціни і види цін;
- сутність і порядок розрахунку ціни виробництва, оптової ціни підприємства, роздрібною ціни;
- методологію ціноутворення;
- методи ціноутворення;
- цінову політику підприємств і вибір цінової стратегії;
- суть державної політики ціноутворення;
- особливості формування цін в сучасних умовах;
- особливості формування цін біржової торгівлі;
- сутність світових цін, прийнятий порядок їх розрахунку на різні групи товарів;
- основні принципи і правила формування зовнішньоторгових цін;

вміти:

- визначати цінову політику підприємства, короткострокові, середньострокові та довгострокові цілі для розробки цінової стратегії;
- вибирати цінові стратегії;

- розробляти гнучку тактику ціноутворення з урахуванням різнопланових факторів;
- розраховувати ціни відповідно до їх елементного складу, цільову ціну під час зміни умов виробництва та реалізації, ціни міжнародних контрактів;
- складати калькуляцію роздрібної ціни;
- встановлювати пріоритети в процесі розробки цінової стратегії;
- розраховувати ціни, виходячи з витрат, попиту, конкуренції.

Міждисциплінарні зв'язки: навчальна дисципліна «Ціноутворення» пов'язана із дисциплінами: «Фінанси підприємства». Знання, здобуті при вивченні Ціноутворення застосовуються у процесі засвоєння здобувачами освіти Фінансів підприємства.

Програмою навчальної дисципліни «Ціноутворення» передбачено проведення лекцій, практичних занять із тем курсу, а також складання семестрового заліку.

Перелік і сутність сформованих компетентностей і результатів навчання:

Назва компетентностей/ результатів навчання	Сутність сформованих компетентностей/результатів навчання
Інтегральна компетентність	Здатність вирішувати типові спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі фінансів, банківської справи й страхування або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів фінансової науки, та може характеризуватися певною невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль інших осіб у визначених ситуаціях.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

<p>Спеціальні компетентності (СК)</p>	<p>СК 2. Здатність здійснювати професійну діяльність згідно з вимогами законодавства.</p> <p>СК 3. Розуміння особливостей функціонування сучасної національної і світової фінансових систем та їх структури.</p> <p>СК 4. Розуміння принципів організації фінансових відносин.</p>
<p>Результати навчання (РН)</p>	<p>РН 02. Володіти державною та іноземною мовами при складанні ділових паперів і комунікації у професійній діяльності.</p> <p>РН 03. Знати економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, що існують між фінансовими процесами та економічними явищами.</p> <p>РН 05. Дотримуватися вимог законодавства для забезпечення правомірності професійних рішень.</p> <p>РН 06. Застосовувати набуті теоретичні знання у практичній діяльності для розв'язання професійних завдань.</p> <p>РН 08. Здійснювати пошук, відбір та опрацювання інформації з різних джерел у процесі професійної діяльності.</p>

III. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

3.1. ОРІЄНТОВНА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№	Назва теми	Обсяг годин				УСЬОГО
		лекції	практичні заняття	семінарські заняття	самостійна робота	
1.	Вступ. Теоретичні засади ціноутворення в сучасній економіці	2	–	–	2	4
2.	Сутність, види і функції цін у ринковій економіці	4	2	–	2	8
3.	Цінова політика держави	2	2		4	8
4.	Державне регулювання процесів ціноутворення в Україні	4	2	–	2	8
5.	Цінова політика підприємства	4	4	–	4	12
6.	Основні ціноутворювальні чинники	4	2	–	2	8
7.	Структура ціни і формування її елементів	2	4	–	2	8
8.	Методи ринкового ціноутворення	2	6	–	2	10
9.	Ціни біржової торгівлі	2	2		2	6
10.	Ціни зовнішнього ринку	2	2	–	2	6
11.	Особливості дослідження ринкової кон'юнктури у ціноутворенні	2	-	–	2	4
12.	Особливості ціноутворення в сільському господарстві	2	2	–	4	8
Усього годин з навчальної дисципліни		32	28	-	30	90

3.2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. ВСТУП. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЦІНОУТВОРЕННЯ В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Ціноутворення як наука. Предмет, мета та завдання курсу “Ціноутворення”. Нормативно-правове забезпечення дисципліни. Історія розвитку ціноутворення. Видатні вчені в галузі ціноутворення. Реформа системи цін на підставі переходу від планово-директивної економіки до ринкової. Ціна – історична і загадкова категорія суспільства. Ціна – багатofакторна категорія суспільства. Суміжні економічні дисципліни, що вивчають ціноутворення.

2. СУТНІСТЬ, ВИДИ І ФУНКЦІЇ ЦІНИ У РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Ціна як інструмент ринкового механізму і державної економічної політики. Сутність ціни, її функції та принципи ціноутворення в ринковій економіці. Система цін і ознаки, покладені в її основу. Сутність поняття “система цін”. Система цін окремої підприємницької структури. Обставини, які обумовлюють взаємозв’язок і взаємозалежність цін у межах системи. Зв’язок системи цін з економічним середовищем, в якому вона функціонує. Порівняльні ознаки систем цін в умовах адміністративно-командної та ринкової економіки.

Основні види цін. Завдання, які вирішуються за допомогою цін. Вимоги, яким має відповідати система цін. Поділ системи цін на ціни світового ринку та ціни внутрішнього ринку. Класифікація внутрішніх цін: за рівнем свободи або лібералізації (фіксовані, регульовані, вільні); залежно від сфери обігу або галузі виробництва продукції (оптові ціни на продукцію промисловості, закупівельні ціни на сільськогосподарську продукцію, кошторисна вартість будівництва, тарифи, роздрібні ціни); за стадіями товаропросування продукції (ціна підприємства, трансфертна ціна, ціна реалізації); залежно від територіального поширення (загальнодержавні, місцеві, зональні ціни); залежно від частки витрат на доставку продукції (франкування цін, види франко); за характером використання ціни (довідкові, ціни фактичних угод, стартові, сезонні, лімітні, заставні ціни). Зв’язок між цінами за принципом “сполучених посудин”.

Функції цін: обліково-аналітична (яка охоплює п’ять ключових функцій: вимірювальну, облікову, порівняльну, аналітичну та прогнозну); розподільча; стимулююча; регульовальна (балансуюча); функція ціни як засобу раціонального розміщення виробництва. Їхня сутність та взаємозв’язок.

Практичне заняття

Розрахунок видів ціни за одиницю продукції з урахуванням ознак, що впливають на її величину.

3. ЦІНОВА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ

Суть державної політики ціноутворення. Роль органів державної влади, місцевого самоврядування, щодо здійснення регулювання цін в народному господарстві, сфері послуг і контроль за їх дотриманням.

Закон України “Про ціни і ціноутворення”, як основа визначення принципів встановлення цін і тарифів. Роль нормативно-законодавчих документів для державного регулювання цін в Україні.

Необхідність державного регулювання цін в умовах ринку. Головні функції держави у галузі ціноутворення: формування політики цін, аналіз і прогноз цін, регламентація загальних правил ціноутворення, контроль за цінами. Система державних органів ціноутворення та їх функції. Основні методи державного регулювання цін. Прямі і непрямі методи та умови їх застосування. Державне регулювання цін як засіб досягнення певних цілей економічної політики: відвернення впливу деструктивних цін на економіку у неперехідний період; отримання інфляції; забезпечення соціального захисту населення; захист внутрішнього ринку; стабілізація доходів виробників сільськогосподарської продукції та ін. Завдання державного контролю за цінами. Декларування цін. Заміна вільних цін на державне регулювання. Контроль держави за формуванням витрат у складі ціни. Методи антимонопольного цінового контролю. Регулювання цін у зарубіжних країнах.

4. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ЦІНОУТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ

Основні методи державного регулювання цін в Україні. Пряме державне регулювання цін. Методи державного регулювання цін. Суть методів державного регулювання цін. Фіксація цін як метод встановлення граничного рівня цін. Оцінка основних способів фіксації цін.

Метод встановлення граничного рівня цін. Суть методу регулювання системи вільного ціноутворення.

Застосування граничних коефіцієнтів зміни ціни. Граничні рівні торговельних надбавок. Заморожування (блокування цін). Укладання договорів про ціни між державою і підприємствами. Непрямі методи державного регулювання цін. Застосування граничних нормативів рентабельності. Зміна рівнів і диференціація ставок товарних податків. Пільгове оподаткування та кредитування. Диференціація ставок ввізного мита. Захист внутрішнього ринку. Регулювання цін і тарифів підприємств-монополістів. Законодавча база регулювання процесів ціноутворення в Україні. Закон України “Про ціни і ціноутворення” та основні напрямки регулювання цін, які ним забезпечуються.

Нормативні документи Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України та Державної фіскальної служби України.

Визначення державою порядку нарахування собівартості, уточнення складу витрат, які відносяться до собівартості, визначення витрат, що відшкодовуються з прибутку як основа прямого (адміністративного) втручання держави у процес формування рівня цін. Застосування пільгового оподаткування, пільгового кредитування, надання субсидій і дотацій як основа непрямого методу ціноутворення.

Практичне заняття

Укладання договорів про ціни між державою і підприємствами.

5. ЦІНОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА

Сутність та значення цінової політики для підприємства. Цілі підприємства та цінової політики: максимізації темпів росту, максимізації прибутку, максимізації обсягів продажу. Активне ціноутворення. Пасивне ціноутворення.

Формування політики цін підприємства. Етапи розробки цінової стратегії. Види стратегій. Цінова політика й цінові стратегії підприємства. Цінова політика, як діяльність підприємства спрямована на досягнення головної мети. Стадії життєвого циклу товару у ціновій політиці. Суть і ефективність стратегії “знімання вершків”. Суть стратегії низьких цін та її типові види. Стратегія нейтрального ціноутворення, та її методи. Стратегія диференційованих цін її суть і значення у ціноутворенні. Суть стратегії пільгових цін. Стратегія цінового лідера її суть і значення у ціноутворенні.

Співвідношення “ціна–якість”. Стратегія преміального ціноутворення.

Відпускна ціна за місцем виготовлення товару. Єдина ціна. Зональні ціни. Ціни базисного пункту. Оплата транспортних витрат (чи їх частини) за рахунок підприємства виробника. Оперативна цінова політика через систему знижок. Джерела різних типів знижок у структурі ціни. Оптові знижки (кумулятивні, некумулятивні). Методика розрахунку оптових знижок. Знижки сконто. Сезонні знижки. Знижки під час комплексної купівлі товару. Знижки для “вірних” та престижних покупців. Цінова дискримінація. Передумови цінової дискримінації. Види цінової дискримінації. Тактика ціноутворення. Пристосування цін до кон’юнктурних коливань. Альтернативи цінової політики: обґрунтування та наслідки. Конкурентні цінові пристосування. Цінові війни. Реакція конкурентів на ініційовану підприємством зміну цін. Реакція підприємства на зміну цін у конкурентів. Використання інформаційних потоків для реалізації конкурентної цінової стратегії. Цінові фактори вибору конкурентної стратегії.

Практичне заняття

Розрахунок собівартості продукції. Проведення розрахунку оптової та оптово-відпускної ціни підприємства.

6. ОСНОВНІ ЦІНОУТВОРЮВАЛЬНІ ЧИННИКИ

Вплив попиту і пропозиції на формування ринкових цін. Суть і значення попиту і пропозиції в ринковій економіці при механізмі формування цін. Закон попиту. Закон пропозиції. Суть ціни ринкового клірингу. Суть цінової еластичності. Еластичний і нееластичний попит. Розрахунок коефіцієнта еластичності. Оцінка впливу чинників на цінову еластичність попиту. Вплив чинників на цінову еластичність попиту: товари-замінники, питома вага товару в доході споживача, соціальне значення товару, чинник часу. Оцінка впливу чинників на цінову еластичність пропозиції. Вплив чинників на цінову еластичність пропозиції: вартість виробничих ресурсів, рівень технології виробництва, ціни на товари конкурентів, податки, субсидії і чинник часу.

Зовнішні і внутрішні умови та фактори ціноутворення. Зміна умов ціноутворення. Корисність товару як фактор формування ціни. Фактори, що визначають чутливість покупців до рівня цін. Чутливість покупців до рівня цін і значущість її вивчення. Ефект уявлень про наявність альтернативних товарів. Унікальність товару. Концепція попиту і практика бізнесу. Врахування ринкових умов при ціноутворенні. Конкуренція і ринкова кон'юнктура. Фактори збуту і рівня прибутку. Ціна, ринковий попит і еластичність цін. Взаємодія попиту і пропозиції з ціною. Цінова еластичність. Причини підвищення цін на еластичному ринку. Нееластичний попит й ефект зміни цін. Вплив зміни цін на прибуток. Дія завищених цін на продаж і прибуток. Дія занижених цін на продаж. Відновлення рівня прибутку за товарами із заниженими цінами. Деякі причини заниження цін. Облік витрат під час формування цін. Використання інформації про витрати.

Практичне заняття

Формування ціни ринкової рівноваги. Побудова графіків попиту та пропозиції, проведення розрахунку коефіцієнтів еластичності.

7. СТРУКТУРА ЦІНИ І ФОРМУВАННЯ ЇЇ ЕЛЕМЕНТІВ

Склад і структура ціни. Суть елементного складу ціни. Рівень і структура ціни. Характеристика окремих елементів ціни. Структура витрат і їх облік. Витрати виробництва, маркетингу, обігу та їх значення у ціноутворенні. Класифікація і склад витрат, що відносяться на собівартість продукції. Собівартість і прибуток як обов'язкові елементи ціни. Наявність у ціні товарних податків, їх значення у формуванні ціни. Значення націнки посередницько-збутових і торговельних організацій для формування ціни. Структура ціни як важлива характеристика ціни.

Витрати та їх роль у формуванні ціни. Значення витрат як головного елемента ціни. Роль собівартості у формуванні вільних і регульованих цін.

Групування витрат за різними ознаками, що входять до собівартості продукції. Визначення прибутку в ціні. Значення прибутку у формуванні ціни.

Розрахунок прибутку, який зараховується в ціну конкретного виробу. Розрахункові і граничні нормативи рентабельності, які застосовуються як інструмент визначення прибутку.

Формування в ціні товарних податків. Суть акцизного збору як податку, який включається в ціни високорентабельних товарів. Встановлення акцизного збору в цінах окремих товарів. Визначення розміру акцизного збору, що включається в ціну. Різниця між цінами, що містять і не містять у собі акцизний збір.

Податок на додану вартість як форма непрямого податку, що входить до складу ціни. Розрахунок податку на додану вартість, що визначається в ціні товару за діючою ставкою до оподаткованого обороту.

Посередницькі надбавки (знижки) в ціні. Оцінка стадій надходження товару від виробника до кінцевого споживача. Участь посередників у процесі встановлення цін на продукцію. Надбавки як самостійні елементи ціни, їх суть і значення. Розрахунок ціни з надбавками: посередників і торгівлі. Суть і значення застосування знижок під час формування ціни.

Практичне заняття

Склад ціни та формування її елементів. Визначення структури оптової і роздрібною цін. Розрахунок ціни продукції, що виробляється і реалізується на території України.

8. МЕТОДИ РИНКОВОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ

Суть методів ціноутворення. Чинники, що обумовлюють рівень цін. Використання методів ціноутворення. Ціннісний та витратний підходи до ціноутворення. Співвідношення цінності товару та його ціни. Витратні методи ціноутворення, що ґрунтуються на врахуванні витрат. Метод ціноутворення за часткою прибутку в ціні. Метод ціноутворення по доходу на капітал. Метод повних витрат. Метод граничних витрат. Розрахунок ціни на основі аналізу беззбитковості та забезпечення цільового прибутку. Визначення точки беззбитковості. Маржинальний прибуток і його максимізація. Значення маржинального прибутку. Розрахунок маржинального прибутку.

Ринкові методи визначення ціни. Врахування особливостей сприйняття ціни споживачами. Інші методи конкурентного ціноутворення.

Параметричні методи ціноутворення. Визначення “цін байдужості” (“байдужих цін”). Метод питомих показників. Баловий метод. Метод регресивного аналізу. Агрегатний метод. Чинники, що впливають на встановлення кінцевої ціни. Оцінка ризиків і можливостей. Прийняття рішення про рівень ціни. Методи з орієнтацією на конкуренцію. Суть методів: лідера і тендерного ціноутворення.

Практичні заняття

Розрахунок собівартості продукції та визначення ціни методом “витрати плюс прибуток”.

Розрахунок ціни продукції методом ціноутворення на основі безбитковості.

Розрахунок ціни продукції методом прямих витрат.

Розрахунок ціни продукції з використанням параметричних методів.

Розрахунок ціни продукції з урахуванням торговельних націнок та знижок.

9. ЦІНИ БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ

Поняття товарної біржі. Роль сучасної товарної біржі у процесі ціноутворення та її діяльність. Товарна біржа як система організації юридичних і фізичних осіб. Особливості біржової торгівлі та механізму біржового ціноутворення. Визначення правил біржового ціноутворення (досвід світових та українських бірж). Види біржових цін (котирувань). Методика фундаментального аналізу біржових цін та курсів. Методика проведення технічного аналізу біржових цін та курсів. Аналіз біржових цін (котирувань) на світових та українських біржах. Ціноутворення на ф'ючерсних ринках. Формування котировок на біржах України.

Суть біржової угоди та форвардних контрактів. Властивості котирувальної ціни і ціни за спотовим контрактом. Суть форвардних контрактів і ф'ючерсних угод.

Практичне заняття

Розрахунок ціни пропозиції та попиту, котирувальної ціни та ціни біржових угод.

10. ЦІНИ ЗОВНІШНЬОГО РИНКУ

Види зовнішньоторговельних цін. Ринок зовнішньої торгівлі як складна система різних ринків товарів та послуг. Суть і види цін зовнішнього ринку. Світова ціна як основа здійснення експортно-імпорتنих операцій. Значення світових цін. Класифікація та властивості світових цін залежно від типу ринку.

Встановлення цін на експортно-імпорتنу продукцію. Значення та властивості експортних та імпорتنих як цін, що обслуговують зовнішньоторговельний оборот. Основа визначення експортних цін. Особливості встановлення адвалерних, специфічних та комбінованих ставок до митної вартості товарів. Елементний склад ціни реалізації імпоротної продукції.

Фактори адаптації та гармонізації міжнародних цін. Вирівнювання міжнародних цін. Цінові коридори. Ціноутворення в умовах “сірих” ринків. Демпінг як форма цінової політики. Антидемпінгове регулювання. Міжнародні ціни і зміна валютних курсів. Види зовнішньоторговельних цін. Ціна контракту. Тверда ціна. Ціна з наступною фіксацією. “Ковзна” ціна. Розрахунок цін на

експортовану та імпортовану продукцію. Поправки до цін на експортовану та імпортовану продукцію. Умови ІНКОТЕРМС 2010. Роль держави у регулюванні ЗЕД. Митні тарифи.

Практичне заняття

Встановлення цін у міжнародних контрактах. Розрахунок ціни під час здійснення імпортно-експортних операцій.

Визначення складових елементів у структурі імпортно-експортної ціни продукції.

11. ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКОВОЇ КОН'ЮНКТУРИ У ЦІНОУТВОРЕННІ

Ринкова кон'юнктура та особливості її впливу на ціну. Моніторинг ринкової кон'юнктури. Методи маркетингового дослідження ринкової кон'юнктури. Специфіка впливу на ціноутворення внутрішнього середовища підприємства. Особливості впливу на ціноутворення зовнішнього мікро- та макросередовища підприємства. Залежність формування цінової політики на підприємстві від світових товарних та фінансових ринків.

Кон'юнктура ринку споживчих товарів. Особливості формування попиту на нормальні і престижні товари, а також товари нижчої категорії. Залежність обсягів продаж і цін від оцінки покупцями бажаності благ. Кон'юнктура ринків споживчих послуг.

Кон'юнктура ринку продукції. Показники ринкової кон'юнктури. Вивчення показників загальногосподарської кон'юнктури і кон'юнктури товарного ринку. Групування показників для вивчення ринкової кон'юнктури.

12. ОСОБЛИВОСТІ ЦІНОУТВОРЕННЯ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Вдосконалення системи ціноутворення в аграрній сфері. Система цін в аграрній економіці. Еквівалентність обміну і ціновий паритет. Основні напрямки забезпечення паритету цін між промисловістю і сільським господарством. Економічно-правові та методичні принципи формування цін. Об'єктивна необхідність, економічна сутність регулювання цін. Форми і методи регулювання цін. Ціновий моніторинг. Механізм застосування еквівалентних цін.

Практичне заняття

Розрахунок заготівельної, відпускної і роздрібною ціни на сільсько-господарську та промислову продукцію, що використовується в країнах ЄС.

IV. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Рекомендована література та джерела

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI із змінами та доповненнями.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV із змінами та доповненнями.
3. Податковий кодекс України від 2.12.2010 р. № 2756-VI із змінами та доповненнями.
4. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI із змінами та доповненнями.
5. Про ціни і ціноутворення : Закон України від 21.06.2012 р. № 5007-VI із змінами та доповненнями.
6. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11.01.2001 р. № 2210-III із змінами та доповненнями
7. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV із змінами та доповненнями.
8. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР із змінами та доповненнями
9. Про природні монополії : Закон України від 20.04. 2000 р. № 1682-III із змінами та доповненнями
10. Агеєв Є.А. Ціноутворення: теорія та практикум :навч. посіб. -Львів: Новий Світ 2000», 2025.
11. Заячківська О.В. Ціноутворення: конспект лекцій. Рівне: НУВГП, 2020.
12. Петрушка Т.О., Юхман Я.В. Ціноутворення : навч. посіб. - Львів: «Новий світ – 2000», 2025.
13. Ковальська Л.Л. Економіка підприємства: підручник. К.: Кондор, 2020.
14. Кушнірук В.С. Організація виробництва та планування діяльності підприємств: курс лекцій. Миколаїв: МНАУ, 2020.
15. Липчук В.В., Погребняк Л.В. Маркетингові дослідження : навч. посіб. - Львів : Видавництво «Магнолія 2006, 2025.

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

1. Верховна Рада України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
2. Державна фіскальна служба України URL : <https://www.sta.gov.ua/>
3. Державна служба статистики України URL : <https://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Податковий кодекс України URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
5. Міністерство фінансів України URL: <https://minfin.kmu.gov.ua/control/uk>
6. Українська фондова біржа URL: <https://ukrse.com.ua/>

**ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ЛУБЕНСЬКИЙ ФІНАНСОВО - ЕКОНОМІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ПОЛТАВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»**

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ
«ЦІНОУТВОРЕННЯ»
(назва дисципліни)**

**ЗА ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЮ ПРОГРАМОЮ
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ»**

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 07 Управління та адміністрування

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 076 Підприємництво та торгівля

ОСВІТНЬО – ПРОФЕСІЙНИЙ СТУПІНЬ фаховий молодший бакалавр

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Юлія ПШЕНИЧНА, викладач економічно-комерційних дисциплін, кваліфікаційна категорія «спеціаліст вищої категорії»

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

на засіданні циклової комісії
економічно-комерційних дисциплін
Відокремленого структурного підрозділу
«Лубенський фінансово - економічний
фаховий коледж Полтавського державного
аграрного університету»

Протокол № 1 від «01» 09 2025 р.

Голова циклової комісії _____ (Вікторія ПОНОМАРЕНКО)

(підпис)

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма навчальної дисципліни «Ціноутворення» є нормативним документом, що визначає зміст навчальної дисципліни, компетентності та результати навчання, які вона формує.

Навчальна програма навчальної дисципліни «Ціноутворення» спрямована на надання здобувачам освіти теоретичних і практичних навичок з питань формування цін та розробки цінової політики на основі принципів та методів ринкового ціноутворення.

Навчальну програму з навчальної дисципліни «Ціноутворення» укладено на основі ОПП «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», розробленої на основі Стандарту фахової передвищої освіти зі спеціальності 076 Підприємництво та торгівля освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр».

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Галузь знань	07 Управління та адміністрування
Спеціальності	076 Підприємництво та торгівля
Освітньо-професійний ступінь	фаховий молодший бакалавр
Обов'язкова/вибіркова	Обов'язковий компонент (ОК), що формує спеціальні компетентності
Кількість тем	12
Загальна кількість годин	120
Види навчальної діяльності та види навчальних занять, обсяг годин:	
Лекції	36
Практичні заняття	24
Самостійна робота	60
Форма підсумкового контролю	екзамен

II. МЕТА, ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Ціноутворення», компетентності та заплановані результати навчання

Мета навчальної дисципліни: вивчення комплексу економічних, політичних, соціальних та психологічних факторів, економічного потенціалу підприємства для здійснення ефективної цінової політики; навчити студентів використовувати наукові засоби та методи визначення цін на продукцію та послуги з урахуванням кон'юнктури, вимог чинних законодавчих та нормативних актів.

Завдання навчальної дисципліни: вивчення механізму формування цін в умовах ринкової економіки, державного регулювання цін, методологічних питань формування цінової політики підприємства, сучасних методів ціноутворення.

Предметом навчальної дисципліни «Ціноутворення» є: вивчення форм та методів раціональної організації та планування підприємницької діяльності в ринкових умовах.

Передумовою вивчення навчальної дисципліни «Ціноутворення» є: досягнення здобувачами освіти обов'язкових результатів навчання та компетентностей, ґрунтовна підготовка з дисциплін: «Основи маркетингу», «Економіка підприємства», «Фінанси, гроші та кредит».

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі освіти **повинні:**

знати:

- сутність і завдання ціноутворення;
- елементний склад ціни і види цін;
- сутність і порядок розрахунку ціни виробництва, оптової ціни підприємства, роздрібною ціни;
- методологію ціноутворення;
- методи ціноутворення;
- цінову політику підприємств і вибір цінової стратегії;
- суть державної політики ціноутворення;
- особливості формування цін в сучасних умовах;
- особливості формування цін біржової торгівлі;
- сутність світових цін, прийнятий порядок їх розрахунку на різні групи товарів;
- основні принципи і правила формування зовнішньоторгових цін;

вміти:

- визначати цінову політику підприємства, короткострокові, середньострокові та довгострокові цілі для розробки цінової стратегії;
- вибирати цінові стратегії;

- розробляти гнучку тактику ціноутворення з урахуванням різнопланових факторів;
- розраховувати ціни відповідно до їх елементного складу, цільову ціну під час зміни умов виробництва та реалізації, ціни міжнародних контрактів;
- складати калькуляцію роздрібної ціни;
- встановлювати пріоритети в процесі розробки цінової стратегії;
- розраховувати ціни, виходячи з витрат, попиту, конкуренції.

Міждисциплінарні зв'язки: навчальна дисципліна «Ціноутворення» пов'язана із дисциплінами: «Основи маркетингу», «Економіка підприємства», «Фінанси, гроші та кредит».

Знання, здобуті при вивченні Ціноутворення застосовуються у процесі засвоєння здобувачами освіти Комерційної діяльності, а також при атестації здобувачів фахової передвищої освіти.

Програмою навчальної дисципліни «Ціноутворення» передбачено проведення лекцій, практичних занять із тем курсу, а також складання семестрового екзамену.

Перелік і сутність сформованих компетентностей і результатів навчання:

Назва компетентностей/ результатів навчання	Сутність сформованих компетентностей/результатів навчання
Загальні компетентності (ЗК)	<p>ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>ЗК 7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК 8. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.</p>
Спеціальні компетентності (СК)	<p>СК 3. Здатність застосовувати інноваційні підходи у діяльності підприємницьких та торговельних структур.</p> <p>СК 4. Здатність визначати характеристики товарів і послуг у підприємницькій та торговельній діяльності.</p> <p>СК 5. Здатність здійснювати діяльність із дотриманням вимог нормативно-правових документів у сфері підприємницької та торговельної діяльності.</p>

	<p>СК 6. Здатність виконувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких та торговельних структур.</p>
<p>Результати навчання (РН)</p>	<p>РН 2. Застосовувати знання, розуміння закономірностей та сучасних досягнень у підприємницькій та торговельній діяльності із професійною метою.</p> <p>РН 3. Володіти державною та іноземною мовами у професійній діяльності</p> <p>РН 7. Застосовувати всебічні спеціалізовані емпіричні й теоретичні знання у сфері підприємницької та торговельної діяльності для подальшого використання у практичній діяльності.</p> <p>РН 11. Знати основи нормативно-правового забезпечення діяльності підприємницьких та торговельних структур і застосовувати їх на практиці.</p> <p>РН 12. Виконувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких та торговельних структур.</p> <p>РН 16. Використовувати логістичні системи у підприємницькій та торговельній діяльності.</p> <p>РН 17. Визначати основні показники діяльності підприємницьких та торговельних структур для забезпечення їх ефективності.</p>

III. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

3.1. ОРІЄНТОВНА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№	Назва теми	Обсяг годин				
		лекції	практичні заняття	семінарські заняття	самостійне опрацюв.	УСЬОГО
1.	Вступ. Теоретичні засади ціноутворення в сучасній економіці	2	–	–	4	6
2.	Сутність, види і функції цін у ринковій економіці	4	2	–	4	10
3.	Цінова політика держави	2	2		6	10
4.	Державне регулювання процесів ціноутворення в Україні	4	2	–	8	14
5.	Цінова політика підприємства	4	4	–	4	12
6.	Основні ціноутворювальні чинники	4	4	–	6	14
7.	Структура ціни і формування її елементів	4	2		4	10
8.	Методи ринкового ціноутворення	4	4	–	6	14
9.	Ціни біржової торгівлі	2	2		4	8
10.	Ціни зовнішнього ринку	2	2	–	4	8
11.	Особливості дослідження ринкової кон'юнктури у ціноутворенні	2	-	–	6	8
12.	Особливості ціноутворення в сільському господарстві	2	-		4	6
Усього годин з дисципліни		36	24	-	60	120

3.2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. ВСТУП. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЦІНОУТВОРЕННЯ В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Ціноутворення як наука. Предмет, мета та завдання курсу “Ціноутворення”. Нормативно-правове забезпечення дисципліни. Історія розвитку ціноутворення. Видатні вчені в галузі ціноутворення. Реформа системи цін на підставі переходу від планово-директивної економіки до ринкової. Ціна – історична і загадкова категорія суспільства. Ціна – багатofакторна категорія суспільства. Суміжні економічні дисципліни, що вивчають ціноутворення.

2. СУТНІСТЬ, ВИДИ І ФУНКЦІЇ ЦІНИ У РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Ціна як інструмент ринкового механізму і державної економічної політики. Сутність ціни, її функції та принципи ціноутворення в ринковій економіці. Система цін і ознаки, покладені в її основу. Сутність поняття “система цін”. Система цін окремої підприємницької структури. Обставини, які обумовлюють взаємозв'язок і взаємозалежність цін у межах системи. Зв'язок системи цін з економічним середовищем, в якому вона функціонує. Порівняльні ознаки систем цін в умовах адміністративно-командної та ринкової економіки.

Основні види цін. Завдання, які вирішуються за допомогою цін. Вимоги, яким має відповідати система цін. Поділ системи цін на ціни світового ринку та ціни внутрішнього ринку. Класифікація внутрішніх цін: за рівнем свободи або лібералізації (фіксовані, регульовані, вільні); залежно від сфери обігу або галузі виробництва продукції (оптові ціни на продукцію промисловості, закупівельні ціни на сільськогосподарську продукцію, кошторисна вартість будівництва, тарифи, роздрібні ціни); за стадіями товаропросування продукції (ціна підприємства, трансфертна ціна, ціна реалізації); залежно від територіального поширення (загальнодержавні, місцеві, зональні ціни); залежно від частки витрат на доставку продукції (франкування цін, види франко); за характером використання ціни (довідкові, ціни фактичних угод, стартові, сезонні, лімітні, заставні ціни). Зв'язок між цінами за принципом “сполучених посудин”.

Функції цін: обліково-аналітична (яка охоплює п'ять ключових функцій: вимірювальну, облікову, порівняльну, аналітичну та прогнозну); розподільча; стимулююча; регульовальна (балансуюча); функція ціни як засобу раціонального розміщення виробництва. Їхня сутність та взаємозв'язок.

Практичне заняття

Розрахунок видів ціни за одиницю продукції з урахуванням ознак, що впливають на її величину.

3. ЦІНОВА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ

Суть державної політики ціноутворення. Роль органів державної влади, місцевого самоврядування, щодо здійснення регулювання цін в народному господарстві, сфері послуг і контроль за їх дотриманням.

Закон України “Про ціни і ціноутворення”, як основа визначення принципів встановлення цін і тарифів. Роль нормативно-законодавчих документів для державного регулювання цін в Україні.

Необхідність державного регулювання цін в умовах ринку. Головні функції держави у галузі ціноутворення: формування політики цін, аналіз і прогноз цін, регламентація загальних правил ціноутворення, контроль за цінами. Система державних органів ціноутворення та їх функції. Основні методи державного регулювання цін. Прямі і непрямі методи та умови їх застосування. Державне регулювання цін як засіб досягнення певних цілей економічної політики: відвернення впливу деструктивних цін на економіку у неперехідний період; отримання інфляції; забезпечення соціального захисту населення; захист внутрішнього ринку; стабілізація доходів виробників сільськогосподарської продукції та ін. Завдання державного контролю за цінами. Декларування цін. Заміна вільних цін на державне регулювання. Контроль держави за формуванням витрат у складі ціни. Методи антимонопольного цінового контролю. Регулювання цін у зарубіжних країнах.

4. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ЦІНОУТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ

Основні методи державного регулювання цін в Україні. Пряме державне регулювання цін. Методи державного регулювання цін. Суть методів державного регулювання цін. Фіксація цін як метод встановлення граничного рівня цін. Оцінка основних способів фіксації цін.

Метод встановлення граничного рівня цін. Суть методу регулювання системи вільного ціноутворення.

Застосування граничних коефіцієнтів зміни ціни. Граничні рівні торговельних надбавок. Заморожування (блокування цін). Укладання договорів про ціни між державою і підприємствами. Непрямі методи державного регулювання цін. Застосування граничних нормативів рентабельності. Зміна рівнів і диференціація ставок товарних податків. Пільгове оподаткування та кредитування. Диференціація ставок ввізного мита. Захист внутрішнього ринку. Регулювання цін і тарифів підприємств-монополістів. Законодавча база регулювання процесів ціноутворення в Україні. Закон України “Про ціни і ціноутворення” та основні напрямки регулювання цін, які ним забезпечуються.

Нормативні документи Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України та Державної фіскальної служби України.

Визначення державою порядку нарахування собівартості, уточнення складу витрат, які відносяться до собівартості, визначення витрат, що відшкодовуються з прибутку як основа прямого (адміністративного) втручання держави у процес формування рівня цін. Застосування пільгового оподаткування, пільгового кредитування, надання субсидій і дотацій як основа непрямого методу ціноутворення.

Практичне заняття

Укладання договорів про ціни між державою і підприємствами.

5. ЦІНОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА

Сутність та значення цінової політики для підприємства. Цілі підприємства та цінової політики: максимізації темпів росту, максимізації прибутку, максимізації обсягів продажу. Активне ціноутворення. Пасивне ціноутворення.

Формування політики цін підприємства. Етапи розробки цінової стратегії. Види стратегій. Цінова політика й цінові стратегії підприємства. Цінова політика, як діяльність підприємства спрямована на досягнення головної мети. Стадії життєвого циклу товару у ціновій політиці. Суть і ефективність стратегії “знімання вершків”. Суть стратегії низьких цін та її типові види. Стратегія нейтрального ціноутворення, та її методи. Стратегія диференційованих цін її суть і значення у ціноутворенні. Суть стратегії пільгових цін. Стратегія цінового лідера її суть і значення у ціноутворенні.

Співвідношення “ціна–якість”. Стратегія преміального ціноутворення.

Відпускна ціна за місцем виготовлення товару. Єдина ціна. Зональні ціни. Ціни базисного пункту. Оплата транспортних витрат (чи їх частини) за рахунок підприємства виробника. Оперативна цінова політика через систему знижок. Джерела різних типів знижок у структурі ціни. Оптові знижки (кумулятивні, некумулятивні). Методика розрахунку оптових знижок. Знижки сконто. Сезонні знижки. Знижки під час комплексної купівлі товару. Знижки для “вірних” та престижних покупців. Цінова дискримінація. Передумови цінової дискримінації. Види цінової дискримінації. Тактика ціноутворення. Пристосування цін до кон’юнктурних коливань. Альтернативи цінової політики: обґрунтування та наслідки. Конкурентні цінові пристосування. Цінові війни. Реакція конкурентів на ініційовану підприємством зміну цін. Реакція підприємства на зміну цін у конкурентів. Використання інформаційних потоків для реалізації конкурентної цінової стратегії. Цінові фактори вибору конкурентної стратегії.

Практичне заняття

Розрахунок собівартості продукції. Проведення розрахунку оптової та оптово-відпускної ціни підприємства.

6. ОСНОВНІ ЦІНОУТВОРЮВАЛЬНІ ЧИННИКИ

Вплив попиту і пропозиції на формування ринкових цін. Суть і значення попиту і пропозиції в ринковій економіці при механізмі формування цін. Закон попиту. Закон пропозиції. Суть ціни ринкового клірингу. Суть цінової еластичності. Еластичний і нееластичний попит. Розрахунок коефіцієнта еластичності. Оцінка впливу чинників на цінову еластичність попиту. Вплив чинників на цінову еластичність попиту: товари-замінники, питома вага товару в доході споживача, соціальне значення товару, чинник часу. Оцінка впливу чинників на цінову еластичність пропозиції. Вплив чинників на цінову еластичність пропозиції: вартість виробничих ресурсів, рівень технології виробництва, ціни на товари конкурентів, податки, субсидії і чинник часу.

Зовнішні і внутрішні умови та фактори ціноутворення. Зміна умов ціноутворення. Корисність товару як фактор формування ціни. Фактори, що визначають чутливість покупців до рівня цін. Чутливість покупців до рівня цін і значущість її вивчення. Ефект уявлень про наявність альтернативних товарів. Унікальність товару. Концепція попиту і практика бізнесу. Врахування ринкових умов при ціноутворенні. Конкуренція і ринкова кон'юнктура. Фактори збуту і рівня прибутку. Ціна, ринковий попит і еластичність цін. Взаємодія попиту і пропозиції з ціною. Цінова еластичність. Причини підвищення цін на еластичному ринку. Нееластичний попит й ефект зміни цін. Вплив зміни цін на прибуток. Дія завищених цін на продаж і прибуток. Дія занижених цін на продаж. Відновлення рівня прибутку за товарами із заниженими цінами. Деякі причини заниження цін. Облік витрат під час формування цін. Використання інформації про витрати.

Практичне заняття

Формування ціни ринкової рівноваги. Побудова графіків попиту та пропозиції, проведення розрахунку коефіцієнтів еластичності.

7. СТРУКТУРА ЦІНИ І ФОРМУВАННЯ ЇЇ ЕЛЕМЕНТІВ

Склад і структура ціни. Суть елементного складу ціни. Рівень і структура ціни. Характеристика окремих елементів ціни. Структура витрат і їх облік. Витрати виробництва, маркетингу, обігу та їх значення у ціноутворенні. Класифікація і склад витрат, що відносяться на собівартість продукції. Собівартість і прибуток як обов'язкові елементи ціни. Наявність у ціні товарних податків, їх значення у формуванні ціни. Значення націнки посередницько-збутових і торговельних організацій для формування ціни. Структура ціни як важлива характеристика ціни.

Витрати та їх роль у формуванні ціни. Значення витрат як головного елемента ціни. Роль собівартості у формуванні вільних і регульованих цін.

Групування витрат за різними ознаками, що входять до собівартості продукції. Визначення прибутку в ціні. Значення прибутку у формуванні ціни.

Розрахунок прибутку, який зараховується в ціну конкретного виробу. Розрахункові і граничні нормативи рентабельності, які застосовуються як інструмент визначення прибутку.

Формування в ціні товарних податків. Суть акцизного збору як податку, який включається в ціни високорентабельних товарів. Встановлення акцизного збору в цінах окремих товарів. Визначення розміру акцизного збору, що включається в ціну. Різниця між цінами, що містять і не містять у собі акцизний збір.

Податок на додану вартість як форма непрямого податку, що входить до складу ціни. Розрахунок податку на додану вартість, що визначається в ціні товару за діючою ставкою до оподаткованого обороту.

Посередницькі надбавки (знижки) в ціні. Оцінка стадій надходження товару від виробника до кінцевого споживача. Участь посередників у процесі встановлення цін на продукцію. Надбавки як самостійні елементи ціни, їх суть і значення. Розрахунок ціни з надбавками: посередників і торгівлі. Суть і значення застосування знижок під час формування ціни.

Практичне заняття

Склад ціни та формування її елементів. Визначення структури оптової і роздрібною цін. Розрахунок ціни продукції, що виробляється і реалізується на території України.

8. МЕТОДИ РИНКОВОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ

Суть методів ціноутворення. Чинники, що обумовлюють рівень цін. Використання методів ціноутворення. Ціннісний та витратний підходи до ціноутворення. Співвідношення цінності товару та його ціни. Витратні методи ціноутворення, що ґрунтуються на врахуванні витрат. Метод ціноутворення за часткою прибутку в ціні. Метод ціноутворення по доходу на капітал. Метод повних витрат. Метод граничних витрат. Розрахунок ціни на основі аналізу беззбитковості та забезпечення цільового прибутку. Визначення точки беззбитковості. Маржинальний прибуток і його максимізація. Значення маржинального прибутку. Розрахунок маржинального прибутку.

Ринкові методи визначення ціни. Врахування особливостей сприйняття ціни споживачами. Інші методи конкурентного ціноутворення.

Параметричні методи ціноутворення. Визначення “цін байдужості” (“байдужих цін”). Метод питомих показників. Баловий метод. Метод регресивного аналізу. Агрегатний метод. Чинники, що впливають на встановлення кінцевої ціни. Оцінка ризиків і можливостей. Прийняття рішення про рівень ціни. Методи з орієнтацією на конкуренцію. Суть методів: лідера і тендерного ціноутворення.

Практичні заняття

Розрахунок собівартості продукції та визначення ціни методом “витрати плюс прибуток”.

Розрахунок ціни продукції методом ціноутворення на основі безбитковості.

Розрахунок ціни продукції методом прямих витрат.

Розрахунок ціни продукції з використанням параметричних методів.

Розрахунок ціни продукції з урахуванням торговельних націнок та знижок.

9. ЦІНИ БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ

Поняття товарної біржі. Роль сучасної товарної біржі у процесі ціноутворення та її діяльність. Товарна біржа як система організації юридичних і фізичних осіб. Особливості біржової торгівлі та механізму біржового ціноутворення. Визначення правил біржового ціноутворення (досвід світових та українських бірж). Види біржових цін (котирувань). Методика фундаментального аналізу біржових цін та курсів. Методика проведення технічного аналізу біржових цін та курсів. Аналіз біржових цін (котирувань) на світових та українських біржах. Ціноутворення на ф'ючерсних ринках. Формування котировок на біржах України.

Суть біржової угоди та форвардних контрактів. Властивості котирувальної ціни і ціни за спотовим контрактом. Суть форвардних контрактів і ф'ючерсних угод.

Практичне заняття

Розрахунок ціни пропозиції та попиту, котирувальної ціни та ціни біржових угод.

10. ЦІНИ ЗОВНІШНЬОГО РИНКУ

Види зовнішньоторговельних цін. Ринок зовнішньої торгівлі як складна система різних ринків товарів та послуг. Суть і види цін зовнішнього ринку. Світова ціна як основа здійснення експортно-імпортних операцій. Значення світових цін. Класифікація та властивості світових цін залежно від типу ринку.

Встановлення цін на експортно-імпортну продукцію. Значення та властивості експортних та імпортних як цін, що обслуговують зовнішньоторговельний оборот. Основа визначення експортних цін. Особливості встановлення адвалерних, специфічних та комбінованих ставок до митної вартості товарів. Елементний склад ціни реалізації імпортової продукції.

Фактори адаптації та гармонізації міжнародних цін. Вирівнювання міжнародних цін. Цінові коридори. Ціноутворення в умовах “сірих” ринків. Демпінг як форма цінової політики. Антидемпінгове регулювання. Міжнародні ціни і зміна валютних курсів. Види зовнішньоторговельних цін. Ціна контракту. Тверда ціна. Ціна з наступною фіксацією. “Ковзна” ціна. Розрахунок цін на

експортовану та імпортовану продукцію. Поправки до цін на експортовану та імпортовану продукцію. Умови ІНКОТЕРМС 2010. Роль держави у регулюванні ЗЕД. Митні тарифи.

Практичне заняття

Встановлення цін у міжнародних контрактах. Розрахунок ціни під час здійснення імпортно-експортних операцій.

Визначення складових елементів у структурі імпортно-експортної ціни продукції.

11. ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКОВОЇ КОН'ЮНКТУРИ У ЦІНОУТВОРЕННІ

Ринкова кон'юнктура та особливості її впливу на ціну. Моніторинг ринкової кон'юнктури. Методи маркетингового дослідження ринкової кон'юнктури. Специфіка впливу на ціноутворення внутрішнього середовища підприємства. Особливості впливу на ціноутворення зовнішнього мікро- та макросередовища підприємства. Залежність формування цінової політики на підприємстві від світових товарних та фінансових ринків.

Кон'юнктура ринку споживчих товарів. Особливості формування попиту на нормальні і престижні товари, а також товари нижчої категорії. Залежність обсягів продаж і цін від оцінки покупцями бажаності благ. Кон'юнктура ринків споживчих послуг.

Кон'юнктура ринку продукції. Показники ринкової кон'юнктури. Вивчення показників загальногосподарської кон'юнктури і кон'юнктури товарного ринку. Групування показників для вивчення ринкової кон'юнктури.

12. ОСОБЛИВОСТІ ЦІНОУТВОРЕННЯ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Вдосконалення системи ціноутворення в аграрній сфері. Система цін в аграрній економіці. Еквівалентність обміну і ціновий паритет. Основні напрямки забезпечення паритету цін між промисловістю і сільським господарством. Економічно-правові та методичні принципи формування цін. Об'єктивна необхідність, економічна сутність регулювання цін. Форми і методи регулювання цін. Ціновий моніторинг. Механізм застосування еквівалентних цін.

Практичне заняття

Розрахунок заготівельної, відпускнуої і роздрібної ціни на сільсько-господарську та промислову продукцію, що використовується в країнах ЄС.

IV. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Рекомендована література та джерела

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI із змінами та доповненнями.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV із змінами та доповненнями.
3. Податковий кодекс України від 2.12.2010 р. № 2756-VI із змінами та доповненнями.
4. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI із змінами та доповненнями.
5. Про ціни і ціноутворення : Закон України від 21.06.2012 р. № 5007-VI із змінами та доповненнями.
6. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11.01.2001 р. № 2210-III із змінами та доповненнями
7. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV із змінами та доповненнями.
8. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР із змінами та доповненнями
9. Про природні монополії : Закон України від 20.04. 2000 р. № 1682-III із змінами та доповненнями
10. Агеєв Є.А. Ціноутворення: теорія та практикум :навч. посіб. - Львів: Новий Світ 2000», 2025.
11. Заячківська О.В. Ціноутворення: конспект лекцій. Рівне: НУВГП, 2020.
12. Петрушка Т.О., Юхман Я.В. Ціноутворення : навч. посіб. - Львів: «Новий світ – 2000», 2025.
13. Ковальська Л.Л. Економіка підприємства: підручник. К.: Кондор, 2020.
14. Кушнірук В.С. Організація виробництва та планування діяльності підприємств: курс лекцій. Миколаїв: МНАУ, 2020.
15. Липчук В.В., Погребняк Л.В. Маркетингові дослідження : навч. посіб. - Львів : Видавництво «Магнолія 2006, 2025.

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

1. Верховна Рада України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
2. Державна фіскальна служба України URL : <https://www.sta.gov.ua/>
3. Державна служба статистики України URL : <https://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Податковий кодекс України URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
5. Міністерство фінансів України URL: <https://minfin.kmu.gov.ua/control/uk>
6. Українська фондова біржа URL: <https://ukrse.com.ua/>

**ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ЛУБЕНСЬКИЙ ФІНАНСОВО - ЕКОНОМІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ПОЛТАВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»**

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ
«ЦІНОУТВОРЕННЯ»
(назва дисципліни)**

**ЗА ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЮ ПРОГРАМОЮ
«Фінанси, банківська справа та страхування»**

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 07 Управління та адміністрування

**СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 072 Фінанси, банківська справа, страхування та
фондовий ринок**

ОСВІТНЬО – ПРОФЕСІЙНИЙ СТУПІНЬ фаховий молодший бакалавр

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Юлія ПШЕНИЧНА, викладач економічно-комерційних дисциплін, кваліфікаційна категорія «спеціаліст вищої категорії»

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

на засіданні циклової комісії
економічно-комерційних дисциплін
Відокремленого структурного підрозділу
«Лубенський фінансово - економічний
фаховий коледж Полтавського державного
аграрного університету»

Протокол № __ від «__» _____ 20__ р.

Голова циклової комісії _____ Вікторія ПОНОМАРЕНКО
(підпис)

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма навчальної дисципліни «Ціноутворення» є нормативним документом, що визначає зміст навчальної дисципліни, компетентності та результати навчання, які вона формує.

Навчальна програма навчальної дисципліни «Ціноутворення» спрямована на надання здобувачам освіти теоретичних і практичних навичок з питань формування цін та розробки цінової політики на основі принципів та методів ринкового ціноутворення.

Навчальну програму з навчальної дисципліни «Ціноутворення» укладено на основі ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування», розробленої на основі Стандарту фахової передвищої освіти зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок; освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр».

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Галузь знань	07 Управління та адміністрування
Спеціальності	072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
Освітньо-професійний ступінь	фаховий молодший бакалавр
Обов'язкова/вибіркова	Вибірковий компонент (ВК) за вибором здобувача освіти
Кількість тем	12
Загальна кількість годин	90
Види навчальної діяльності та види навчальних занять, обсяг годин:	
Лекції	32
Практичні заняття	28
Самостійна робота	30
Форма підсумкового контролю	залік

II. МЕТА, ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Ціноутворення», компетентності та заплановані результати навчання

Мета навчальної дисципліни: вивчення комплексу економічних, політичних, соціальних та психологічних факторів, економічного потенціалу підприємства для здійснення ефективної цінової політики; навчити студентів використовувати наукові засоби та методи визначення цін на продукцію та послуги з урахуванням кон'юнктури, вимог чинних законодавчих та нормативних актів.

Завдання навчальної дисципліни: вивчення механізму формування цін в умовах ринкової економіки, державного регулювання цін, методологічних питань формування цінової політики підприємства, сучасних методів ціноутворення.

Предметом навчальної дисципліни «Ціноутворення» є: вивчення форм та методів раціональної організації та планування підприємницької діяльності в ринкових умовах.

Передумовою вивчення навчальної дисципліни «Ціноутворення» є: досягнення здобувачами освіти обов'язкових результатів навчання та набуття загальних і спеціальних компетентностей.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі освіти **повинні:**

знати:

- сутність і завдання ціноутворення;
- елементний склад ціни і види цін;
- сутність і порядок розрахунку ціни виробництва, оптової ціни підприємства, роздрібною ціни;
- методологію ціноутворення;
- методи ціноутворення;
- цінову політику підприємств і вибір цінової стратегії;
- суть державної політики ціноутворення;
- особливості формування цін в сучасних умовах;
- особливості формування цін біржової торгівлі;
- сутність світових цін, прийнятий порядок їх розрахунку на різні групи товарів;
- основні принципи і правила формування зовнішньоторгових цін;

вміти:

- визначати цінову політику підприємства, короткострокові, середньострокові та довгострокові цілі для розробки цінової стратегії;
- вибирати цінові стратегії;

- розробляти гнучку тактику ціноутворення з урахуванням різнопланових факторів;
- розраховувати ціни відповідно до їх елементного складу, цільову ціну під час зміни умов виробництва та реалізації, ціни міжнародних контрактів;
- складати калькуляцію роздрібної ціни;
- встановлювати пріоритети в процесі розробки цінової стратегії;
- розраховувати ціни, виходячи з витрат, попиту, конкуренції.

Міждисциплінарні зв'язки: навчальна дисципліна «Ціноутворення» пов'язана із дисциплінами: «Фінанси підприємства». Знання, здобуті при вивченні Ціноутворення застосовуються у процесі засвоєння здобувачами освіти Фінансів підприємства.

Програмою навчальної дисципліни «Ціноутворення» передбачено проведення лекцій, практичних занять із тем курсу, а також складання семестрового заліку.

Перелік і сутність сформованих компетентностей і результатів навчання:

Назва компетентностей/ результатів навчання	Сутність сформованих компетентностей/результатів навчання
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
Спеціальні компетентності (СК)	СК 2. Здатність здійснювати професійну діяльність згідно з вимогами законодавства. СК 3. Розуміння особливостей функціонування сучасної національної і світової фінансових систем та їх структури. СК 4. Розуміння принципів організації фінансових відносин.
Результати навчання (РН)	РН 02. Володіти державною та іноземною мовами при складанні ділових паперів і комунікації у професійній діяльності. РН 03. Знати економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, що існують між фінансовими процесами та економічними явищами. РН 05. Дотримуватися вимог законодавства для

	<p>забезпечення правомірності професійних рішень.</p> <p>РН 06. Застосовувати набуті теоретичні знання у практичній діяльності для розв'язання професійних завдань.</p> <p>РН 08. Здійснювати пошук, відбір та опрацювання інформації з різних джерел у процесі професійної діяльності.</p>
--	---

III. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

3.1. ОРІЄНТОВНА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№	Назва теми	Обсяг годин				УСЬОГО
		лекції	практичні заняття	семінарські заняття	самостійна робота	
1.	Вступ. Теоретичні засади ціноутворення в сучасній економіці	2	–	–	2	4
2.	Сутність, види і функції цін у ринковій економіці	4	2	–	2	8
3.	Цінова політика держави	2	2		4	8
4.	Державне регулювання процесів ціноутворення в Україні	4	2	–	2	8
5.	Цінова політика підприємства	4	4	–	4	12
6.	Основні ціноутворювальні чинники	4	2	–	2	8
7.	Структура ціни і формування її елементів	2	4	–	2	8
8.	Методи ринкового ціноутворення	2	6	–	2	10
9.	Ціни біржової торгівлі	2	2		2	6
10.	Ціни зовнішнього ринку	2	2	–	2	6
11.	Особливості дослідження ринкової кон'юнктури у ціноутворенні	2	-	–	2	4
12.	Особливості ціноутворення в сільському господарстві	2	2	–	4	8
Усього годин з навчальної дисципліни		32	28	-	30	90

3.2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. ВСТУП. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЦІНОУТВОРЕННЯ В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Ціноутворення як наука. Предмет, мета та завдання курсу “Ціноутворення”. Нормативно-правове забезпечення дисципліни. Історія розвитку ціноутворення. Видатні вчені в галузі ціноутворення. Реформа системи цін на підставі переходу від планово-директивної економіки до ринкової. Ціна – історична і загадкова категорія суспільства. Ціна – багатофакторна категорія суспільства. Суміжні економічні дисципліни, що вивчають ціноутворення.

2. СУТНІСТЬ, ВИДИ І ФУНКЦІЇ ЦІНИ У РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Ціна як інструмент ринкового механізму і державної економічної політики. Сутність ціни, її функції та принципи ціноутворення в ринковій економіці. Система цін і ознаки, покладені в її основу. Сутність поняття “система цін”. Система цін окремої підприємницької структури. Обставини, які обумовлюють взаємозв'язок і взаємозалежність цін у межах системи. Зв'язок системи цін з економічним середовищем, в якому вона функціонує. Порівняльні ознаки систем цін в умовах адміністративно-командної та ринкової економіки.

Основні види цін. Завдання, які вирішуються за допомогою цін. Вимоги, яким має відповідати система цін. Поділ системи цін на ціни світового ринку та ціни внутрішнього ринку. Класифікація внутрішніх цін: за рівнем свободи або лібералізації (фіксовані, регульовані, вільні); залежно від сфери обігу або галузі виробництва продукції (оптові ціни на продукцію промисловості, закупівельні ціни на сільськогосподарську продукцію, кошторисна вартість будівництва, тарифи, роздрібні ціни); за стадіями товаропросування продукції (ціна підприємства, трансфертна ціна, ціна реалізації); залежно від територіального поширення (загальнодержавні, місцеві, зональні ціни); залежно від частки витрат на доставку продукції (франкування цін, види франко); за характером використання ціни (довідкові, ціни фактичних угод, стартові, сезонні, лімітні, заставні ціни). Зв'язок між цінами за принципом “сполучених посудин”.

Функції цін: обліково-аналітична (яка охоплює п'ять ключових функцій: вимірювальну, облікову, порівняльну, аналітичну та прогнозну); розподільча; стимулююча; регульовальна (балансуюча); функція ціни як засобу раціонального розміщення виробництва. Їхня сутність та взаємозв'язок.

Практичне заняття

Розрахунок видів ціни за одиницю продукції з урахуванням ознак, що впливають на її величину.

3. ЦІНОВА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ

Суть державної політики ціноутворення. Роль органів державної влади, місцевого самоврядування, щодо здійснення регулювання цін в народному господарстві, сфері послуг і контроль за їх дотриманням.

Закон України “Про ціни і ціноутворення”, як основа визначення принципів встановлення цін і тарифів. Роль нормативно-законодавчих документів для державного регулювання цін в Україні.

Необхідність державного регулювання цін в умовах ринку. Головні функції держави у галузі ціноутворення: формування політики цін, аналіз і прогноз цін, регламентація загальних правил ціноутворення, контроль за цінами. Система державних органів ціноутворення та їх функції. Основні методи державного регулювання цін. Прямі і непрямі методи та умови їх застосування. Державне регулювання цін як засіб досягнення певних цілей економічної політики: відвернення впливу деструктивних цін на економіку у неперехідний період; отримання інфляції; забезпечення соціального захисту населення; захист внутрішнього ринку; стабілізація доходів виробників сільськогосподарської продукції та ін. Завдання державного контролю за цінами. Декларування цін. Заміна вільних цін на державне регулювання. Контроль держави за формуванням витрат у складі ціни. Методи антимонопольного цінового контролю. Регулювання цін у зарубіжних країнах.

4. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ЦІНОУТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ

Основні методи державного регулювання цін в Україні. Пряме державне регулювання цін. Методи державного регулювання цін. Суть методів державного регулювання цін. Фіксація цін як метод встановлення граничного рівня цін. Оцінка основних способів фіксації цін.

Метод встановлення граничного рівня цін. Суть методу регулювання системи вільного ціноутворення.

Застосування граничних коефіцієнтів зміни ціни. Граничні рівні торговельних надбавок. Заморожування (блокування цін). Укладання договорів про ціни між державою і підприємствами. Непрямі методи державного регулювання цін. Застосування граничних нормативів рентабельності. Зміна рівнів і диференціація ставок товарних податків. Пільгове оподаткування та кредитування. Диференціація ставок ввізного мита. Захист внутрішнього ринку. Регулювання цін і тарифів підприємств-монополістів. Законодавча база регулювання процесів ціноутворення в Україні. Закон України “Про ціни і ціноутворення” та основні напрямки регулювання цін, які ним забезпечуються.

Нормативні документи Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України та Державної фіскальної служби України.

Визначення державою порядку нарахування собівартості, уточнення складу витрат, які відносяться до собівартості, визначення витрат, що відшкодовуються з прибутку як основа прямого (адміністративного) втручання держави у процес формування рівня цін. Застосування пільгового оподаткування, пільгового кредитування, надання субсидій і дотацій як основа непрямого методу ціноутворення.

Практичне заняття

Укладання договорів про ціни між державою і підприємствами.

5. ЦІНОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА

Сутність та значення цінової політики для підприємства. Цілі підприємства та цінової політики: максимізації темпів росту, максимізації прибутку, максимізації обсягів продажу. Активне ціноутворення. Пасивне ціноутворення.

Формування політики цін підприємства. Етапи розробки цінової стратегії. Види стратегій. Цінова політика й цінові стратегії підприємства. Цінова політика, як діяльність підприємства спрямована на досягнення головної мети. Стадії життєвого циклу товару у ціновій політиці. Суть і ефективність стратегії “знімання вершків”. Суть стратегії низьких цін та її типові види. Стратегія нейтрального ціноутворення, та її методи. Стратегія диференційованих цін її суть і значення у ціноутворенні. Суть стратегії пільгових цін. Стратегія цінового лідера її суть і значення у ціноутворенні.

Співвідношення “ціна–якість”. Стратегія преміального ціноутворення.

Відпускна ціна за місцем виготовлення товару. Єдина ціна. Зональні ціни. Ціни базисного пункту. Оплата транспортних витрат (чи їх частини) за рахунок підприємства виробника. Оперативна цінова політика через систему знижок. Джерела різних типів знижок у структурі ціни. Оптові знижки (кумулятивні, некумулятивні). Методика розрахунку оптових знижок. Знижки сконто. Сезонні знижки. Знижки під час комплексної купівлі товару. Знижки для “вірних” та престижних покупців. Цінова дискримінація. Передумови цінової дискримінації. Види цінової дискримінації. Тактика ціноутворення. Пристосування цін до кон’юнктурних коливань. Альтернативи цінової політики: обґрунтування та наслідки. Конкурентні цінові пристосування. Цінові війни. Реакція конкурентів на ініційовану підприємством зміну цін. Реакція підприємства на зміну цін у конкурентів. Використання інформаційних потоків для реалізації конкурентної цінової стратегії. Цінові фактори вибору конкурентної стратегії.

Практичне заняття

Розрахунок собівартості продукції. Проведення розрахунку оптової та оптово-відпускної ціни підприємства.

6. ОСНОВНІ ЦІНОУТВОРЮВАЛЬНІ ЧИННИКИ

Вплив попиту і пропозиції на формування ринкових цін. Суть і значення попиту і пропозиції в ринковій економіці при механізмі формування цін. Закон попиту. Закон пропозиції. Суть ціни ринкового клірингу. Суть цінової еластичності. Еластичний і нееластичний попит. Розрахунок коефіцієнта еластичності. Оцінка впливу чинників на цінову еластичність попиту. Вплив чинників на цінову еластичність попиту: товари-замінники, питома вага товару в доході споживача, соціальне значення товару, чинник часу. Оцінка впливу чинників на цінову еластичність пропозиції. Вплив чинників на цінову еластичність пропозиції: вартість виробничих ресурсів, рівень технології виробництва, ціни на товари конкурентів, податки, субсидії і чинник часу.

Зовнішні і внутрішні умови та фактори ціноутворення. Зміна умов ціноутворення. Корисність товару як фактор формування ціни. Фактори, що визначають чутливість покупців до рівня цін. Чутливість покупців до рівня цін і значущість її вивчення. Ефект уявлень про наявність альтернативних товарів. Унікальність товару. Концепція попиту і практика бізнесу. Врахування ринкових умов при ціноутворенні. Конкуренція і ринкова кон'юнктура. Фактори збуту і рівня прибутку. Ціна, ринковий попит і еластичність цін. Взаємодія попиту і пропозиції з ціною. Цінова еластичність. Причини підвищення цін на еластичному ринку. Нееластичний попит й ефект зміни цін. Вплив зміни цін на прибуток. Дія завищених цін на продаж і прибуток. Дія занижених цін на продаж. Відновлення рівня прибутку за товарами із заниженими цінами. Деякі причини заниження цін. Облік витрат під час формування цін. Використання інформації про витрати.

Практичне заняття

Формування ціни ринкової рівноваги. Побудова графіків попиту та пропозиції, проведення розрахунку коефіцієнтів еластичності.

7. СТРУКТУРА ЦІНИ І ФОРМУВАННЯ ЇЇ ЕЛЕМЕНТІВ

Склад і структура ціни. Суть елементного складу ціни. Рівень і структура ціни. Характеристика окремих елементів ціни. Структура витрат і їх облік. Витрати виробництва, маркетингу, обігу та їх значення у ціноутворенні. Класифікація і склад витрат, що відносяться на собівартість продукції. Собівартість і прибуток як обов'язкові елементи ціни. Наявність у ціні товарних податків, їх значення у формуванні ціни. Значення націнки посередницько-збутових і торговельних організацій для формування ціни. Структура ціни як важлива характеристика ціни.

Витрати та їх роль у формуванні ціни. Значення витрат як головного елемента ціни. Роль собівартості у формуванні вільних і регульованих цін.

Групування витрат за різними ознаками, що входять до собівартості продукції. Визначення прибутку в ціні. Значення прибутку у формуванні ціни.

Розрахунок прибутку, який зараховується в ціну конкретного виробу. Розрахункові і граничні нормативи рентабельності, які застосовуються як інструмент визначення прибутку.

Формування в ціні товарних податків. Суть акцизного збору як податку, який включається в ціни високорентабельних товарів. Встановлення акцизного збору в цінах окремих товарів. Визначення розміру акцизного збору, що включається в ціну. Різниця між цінами, що містять і не містять у собі акцизний збір.

Податок на додану вартість як форма непрямого податку, що входить до складу ціни. Розрахунок податку на додану вартість, що визначається в ціні товару за діючою ставкою до оподаткованого обороту.

Посередницькі надбавки (знижки) в ціні. Оцінка стадій надходження товару від виробника до кінцевого споживача. Участь посередників у процесі встановлення цін на продукцію. Надбавки як самостійні елементи ціни, їх суть і значення. Розрахунок ціни з надбавками: посередників і торгівлі. Суть і значення застосування знижок під час формування ціни.

Практичне заняття

Склад ціни та формування її елементів. Визначення структури оптової і роздрібною цін. Розрахунок ціни продукції, що виробляється і реалізується на території України.

8. МЕТОДИ РИНКОВОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ

Суть методів ціноутворення. Чинники, що обумовлюють рівень цін. Використання методів ціноутворення. Ціннісний та витратний підходи до ціноутворення. Співвідношення цінності товару та його ціни. Витратні методи ціноутворення, що ґрунтуються на врахуванні витрат. Метод ціноутворення за часткою прибутку в ціні. Метод ціноутворення по доходу на капітал. Метод повних витрат. Метод граничних витрат. Розрахунок ціни на основі аналізу беззбитковості та забезпечення цільового прибутку. Визначення точки беззбитковості. Маржинальний прибуток і його максимізація. Значення маржинального прибутку. Розрахунок маржинального прибутку.

Ринкові методи визначення ціни. Врахування особливостей сприйняття ціни споживачами. Інші методи конкурентного ціноутворення.

Параметричні методи ціноутворення. Визначення “цін байдужості” (“байдужих цін”). Метод питомих показників. Баловий метод. Метод регресивного аналізу. Агрегатний метод. Чинники, що впливають на встановлення кінцевої ціни. Оцінка ризиків і можливостей. Прийняття рішення про рівень ціни. Методи з орієнтацією на конкуренцію. Суть методів: лідера і тендерного ціноутворення.

Практичні заняття

Розрахунок собівартості продукції та визначення ціни методом “витрати плюс прибуток”.

Розрахунок ціни продукції методом ціноутворення на основі безбитковості.

Розрахунок ціни продукції методом прямих витрат.

Розрахунок ціни продукції з використанням параметричних методів.

Розрахунок ціни продукції з урахуванням торговельних націнок та знижок.

9. ЦІНИ БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ

Поняття товарної біржі. Роль сучасної товарної біржі у процесі ціноутворення та її діяльність. Товарна біржа як система організації юридичних і фізичних осіб. Особливості біржової торгівлі та механізму біржового ціноутворення. Визначення правил біржового ціноутворення (досвід світових та українських бірж). Види біржових цін (котирувань). Методика фундаментального аналізу біржових цін та курсів. Методика проведення технічного аналізу біржових цін та курсів. Аналіз біржових цін (котирувань) на світових та українських біржах. Ціноутворення на ф'ючерсних ринках. Формування котировок на біржах України.

Суть біржової угоди та форвардних контрактів. Властивості котирувальної ціни і ціни за спотовим контрактом. Суть форвардних контрактів і ф'ючерсних угод.

Практичне заняття

Розрахунок ціни пропозиції та попиту, котирувальної ціни та ціни біржових угод.

10. ЦІНИ ЗОВНІШНЬОГО РИНКУ

Види зовнішньоторговельних цін. Ринок зовнішньої торгівлі як складна система різних ринків товарів та послуг. Суть і види цін зовнішнього ринку. Світова ціна як основа здійснення експортно-імпортних операцій. Значення світових цін. Класифікація та властивості світових цін залежно від типу ринку.

Встановлення цін на експортно-імпортну продукцію. Значення та властивості експортних та імпортних як цін, що обслуговують зовнішньоторговельний оборот. Основа визначення експортних цін. Особливості встановлення адвалерних, специфічних та комбінованих ставок до митної вартості товарів. Елементний склад ціни реалізації імпортової продукції.

Фактори адаптації та гармонізації міжнародних цін. Вирівнювання міжнародних цін. Цінові коридори. Ціноутворення в умовах “сірих” ринків. Демпінг як форма цінової політики. Антидемпінгове регулювання. Міжнародні ціни і зміна валютних курсів. Види зовнішньоторговельних цін. Ціна контракту. Тверда ціна. Ціна з наступною фіксацією. “Ковзна” ціна. Розрахунок цін на

експортовану та імпортовану продукцію. Поправки до цін на експортовану та імпортовану продукцію. Умови ІНКОТЕРМС 2010. Роль держави у регулюванні ЗЕД. Митні тарифи.

Практичне заняття

Встановлення цін у міжнародних контрактах. Розрахунок ціни під час здійснення імпортно-експортних операцій.

Визначення складових елементів у структурі імпортно-експортної ціни продукції.

11. ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКОВОЇ КОН'ЮНКТУРИ У ЦІНОУТВОРЕННІ

Ринкова кон'юнктура та особливості її впливу на ціну. Моніторинг ринкової кон'юнктури. Методи маркетингового дослідження ринкової кон'юнктури. Специфіка впливу на ціноутворення внутрішнього середовища підприємства. Особливості впливу на ціноутворення зовнішнього мікро- та макросередовища підприємства. Залежність формування цінової політики на підприємстві від світових товарних та фінансових ринків.

Кон'юнктура ринку споживчих товарів. Особливості формування попиту на нормальні і престижні товари, а також товари нижчої категорії. Залежність обсягів продаж і цін від оцінки покупцями бажаності благ. Кон'юнктура ринків споживчих послуг.

Кон'юнктура ринку продукції. Показники ринкової кон'юнктури. Вивчення показників загальногосподарської кон'юнктури і кон'юнктури товарного ринку. Групування показників для вивчення ринкової кон'юнктури.

12. ОСОБЛИВОСТІ ЦІНОУТВОРЕННЯ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Вдосконалення системи ціноутворення в аграрній сфері. Система цін в аграрній економіці. Еквівалентність обміну і ціновий паритет. Основні напрямки забезпечення паритету цін між промисловістю і сільським господарством. Економічно-правові та методичні принципи формування цін. Об'єктивна необхідність, економічна сутність регулювання цін. Форми і методи регулювання цін. Ціновий моніторинг. Механізм застосування еквівалентних цін.

Практичне заняття

Розрахунок заготівельної, відпускної і роздрібною ціни на сільсько-господарську та промислову продукцію, що використовується в країнах ЄС.

IV. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Рекомендована література та джерела

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI із змінами та доповненнями.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV із змінами та доповненнями.
3. Податковий кодекс України від 2.12.2010 р. № 2756-VI із змінами та доповненнями.
4. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI із змінами та доповненнями.
5. Про ціни і ціноутворення : Закон України від 21.06.2012 р. № 5007-VI із змінами та доповненнями.
6. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11.01.2001 р. № 2210-III із змінами та доповненнями
7. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV із змінами та доповненнями.
8. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР із змінами та доповненнями
9. Про природні монополії : Закон України від 20.04.2000 р. № 1682-III із змінами та доповненнями
10. Агєєв Є.А. Ціноутворення: теорія та практикум: навч. посіб. - Львів: Новий Світ 2000», 2025.
11. Заячківська О.В. Ціноутворення: конспект лекцій. Рівне: НУВГП, 2020.
12. Петрушка Т.О., Юхман Я.В. Ціноутворення : навч. посіб. - Львів: «Новий світ – 2000», 2025.
13. Ковальська Л.Л. Економіка підприємства: підручник. К.: Кондор, 2020.
14. Кушнірук В.С. Організація виробництва та планування діяльності підприємств: курс лекцій. Миколаїв: МНАУ, 2020.
15. Липчук В.В., Погребняк Л.В. Маркетингові дослідження : навч. посіб. - Львів : Видавництво «Магнолія 2006, 2025.

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

1. Верховна Рада України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
2. Державна фіскальна служба України URL : <https://www.sta.gov.ua/>
3. Державна служба статистики України URL : <https://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Податковий кодекс України URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
5. Міністерство фінансів України URL: <https://minfin.kmu.gov.ua/control/uk>
6. Українська фондова біржа URL: <https://ukrse.com.ua/>